

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва
Факультет менеджменту і економіки
Кафедра менеджменту і адміністрування

ПРОГРАМА
обов'язкової навчальної дисципліни

«Педагогіка вищої школи»

Рівень вищої освіти – третій (освітньо-науковий)

Галузь знань: 07 «Управління та адміністрування»

Спеціальність: 073 «Менеджмент»

Освітня (освітньо-наукова) програма: «Менеджмент»

Харків – 2019

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Нагаєв В.М., професор кафедри менеджменту і адміністрування,
доктор педагогічних наук, професор.

Обговорено та рекомендовано до видання
вченою радою факультету менеджменту і економіки
(протокол № 1 від «28» серпня 2019 р.)

Завідувач кафедри
менеджменту і адміністрування

О. І. Гуторов

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Педагогіка вищої школи» викладена для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти спеціальності 073 «Менеджмент».

Предметом навчальної дисципліни є системно організований навчально-виховний процес підготовки фахівців вищої кваліфікації з управління в аграрній сфері за сучасними педагогічними принципами.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин /3 кредити ECTS.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни – сформувати у здобувачів цілісну систему знань про освіту у вищій школі, уявлення про концепції, основні теорії, методологію, технології та методики викладання навчальних дисциплін у вищій школі, а також комплекс професійних умінь та навичок, необхідних для виконання професійних обов’язків, повноважень та функцій у процесі підготовки кадрів управління в аграрній сфері.

Завдання вивчення навчальної дисципліни.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач повинен:

знати:

- законодавче та нормативно-правове забезпечення вищої освіти;
- структуру вищої освіти в Україні та інших країн;
- специфіку науково-педагогічної діяльності викладача вищої школи;
- принципи розробки педагогічних технологій освітньо-виховної взаємодії зі здобувачами;
- різноманітні дослідно-експериментальні форми педагогічної діяльності;
- засоби активізації пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти;
- методи забезпечення ефективного управління навчально-творчою діяльністю здобувачів.

уміти:

- планувати, організовувати і аналізувати різноманітні види навчальних і позааудиторних занять;
- використовувати у педагогічній практиці найбільш ефективні методи навчання, виховання і розвитку здобувачів;
- організовувати і проводити науково-методичну роботу;
- розробляти ефективну дидактичну систему організації навчально-виховного процесу;
- використовувати сучасні педагогічні технології організації освітньо-виховного процесу;
- використовувати засоби активізації навчально-творчої діяльності здобувачів вищої освіти та інноваційні методи навчання.
- апробувати інноваційні прийоми, методи та засоби навчання і

виховання, що застосовуються в системі педагогічного процесу.

мати уявлення про (бути ознайомленим):

- структуру та зміст навчального процесу у закладі вищої освіти, особливості роботи викладачів, завідувача кафедри, деканату, адміністрації;
- педагогічний досвід викладацького складу університету ім. В.В. Докучаєва, апробацію найбільш ефективних прийомів і методів навчання, що застосовуються в системі вищої освіти.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач повинен набутти такі компетентності:

Інтегральна компетентність – здатність розв’язувати комплексні проблеми у сфері менеджменту та дослідницько-інноваційної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики.

Загальні компетентності – здатність до науково-педагогічної діяльності у галузі управління та адміністрування; здатність діяти на основі етичних міркувань та академічної доброчесності.

Спеціальна (фахова, предметна) компетентність – здатність до впровадження результатів власних досліджень у сфері менеджменту.

Програмні результати навчання:

- демонструвати навички самостійного виконання наукового дослідження, гнучкого мислення, відкритості до нових знань, оцінювати результати автономної роботи і нести відповідальність за особистий професійний розвиток та навчання інших;
- застосовувати науково-педагогічні технології, формулювати зміст, цілі навчання, способи їх досягнення, форми контролю, нести відповідальність за ефективність навчального процесу;
- здійснювати апробацію та впровадження результатів власних досліджень у сфері менеджменту;
- діяти на основі етичних міркувань та академічної доброчесності в процесі проведення наукових досліджень, оприлюднення результатів та їх впровадження.

Міждисциплінарні зв’язки :

Дисципліна та її розділи, що передують вивченню дисципліни:

1. Філософія.

Дисципліна та її розділи, у яких використовують матеріали дисципліни:

1. Методологія наукових досліджень.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. «ТЕОРІЯ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОЦЕСУ У ВИЩІЙ ШКОЛІ»

Тема 1. *Європейська освітня інтеграція*

Євроінтеграція України як чинник соціально-економічного розвитку держави. Системи вищої освіти в країнах Європи. Болонський процес як засіб інтеграції систем вищої освіти країн Європи. Цілі, принципи та етапи формування Європейської системи вищої освіти в Україні. Європейська кредитно-трансфертна система (ECTS), її принципи, шляхи і засоби адаптації у вищу освіту України. Сучасні основні тенденції розвитку світової вищої освіти (глобалізація, інтеграція, демократизація, фундаменталізація, гуманізація та особистісна орієнтація тощо).

Гуманістично орієнтована модель підготовки фахівців у вищій школі як база для розвитку особистісного, інтелектуального й професійного потенціалу майбутніх економістів. Зміст та основоположні принципи особистісно-орієнтованого навчання та виховання фахівців у вищій школі. Методологія та методика використання особистісно-орієнтованого підходу в педагогічному процесі ВНЗ. Проектування майбутньої фахової діяльності як системоутворюючий елемент моделі професійної підготовки фахівців вищої школи.

Тема 2. *Дидактичні основи підготовки фахівців у системі вищої освіти*

Мета і завдання курсу "Педагогіка вищої школи" в системі підготовки аспірантів. Фахова вища освіта. Професійне навчання. Фахове мислення як складова професійного навчання. Формування процесу мислення. Фахова свідомість. Професійна психологія та виховання. Особливості підготовки фахівців з педагогіки вищої школи. Процес формування професійних знань.

Педагогіка. Предмет педагогіки. Історичний розвиток педагогіки. Внесок педагогів Я.А. Коменського, К.Д. Ушинського, А.С. Макаренка, В.О. Сухомлинського та інших у розвиток педагогічної науки. Категоричні поняття педагогіки: «виховання», «навчання», «освіта», «викладання».

Дидактика. Предмет дидактики. Дидактична система. Цілі і задачі навчання. Наукові закони, закономірності і принципи навчання. Зміст освіти та його компоненти. Методи, форми і засоби навчання.

Освітні рівні: початковий, перший (бакалаврський), другий (магістерський), третій (освітньо-науковий), четвертий (науковий). Освітньо-кваліфікаційні ступені вищої освіти: молодший спеціаліст, бакалавр, магістр, доктор філософії, доктор наук. Система післядипломної підготовки аспірантів. Система вищих навчальних закладів (ВНЗ) України: національний ВНЗ, університет, академія, коледж, технікум. Рівні акредитації ВНЗ.

Національна рамка кваліфікацій. Вимоги до фахівців з педагогіки вищої школи. Компетенція педагога вищої школи. Знання, вміння, навички

та досвід творчої діяльності фахівця професійного спрямування. Досвід емоційно-ціннісного ставлення до навколишнього середовища фахівця професійного спрямування. Матриця професійно-кваліфікаційної моделі педагога вищої школи.

Тема 3. Організація навчального процесу у вищій школі

Державний стандарт вищої освіти. Навчально-методичний комплекс і його складові. Освітньо-наукова програма (ОНП) підготовки спеціалістів. Структурно-логічна схема підготовки спеціалістів. Освітньо-наукова характеристика. Кваліфікаційна характеристика. Навчальний план, його структура і порядок реалізації.

Графік навчального процесу, його роль і порядок складання. Навчальна програма. Типова навчальна програма. Робоча навчальна програма. Структурні складові робочої програми дисципліни. Порядок розробки робочої програми. Тематичний план, його зміст і порядок затвердження.

Навчальне навантаження викладача і його види. Робочий час викладача. Розподіл часу між окремими видами навчального навантаження. Планування навантаження на навчальний рік і семестр. Графік робочого часу викладача. Порядок його розробки і складання.

Роль кафедри в управлінні навчальним процесом. Задачі і форми роботи кафедри. Методи організації роботи кафедри. Зміст навчальної, методичної і наукової роботи кафедри. Функції завідувача кафедри. Функції викладацького складу кафедри. Форми контролю викладачів з боку завідувача кафедри.

Змістовий модуль 2. «ДИДАКТИЧНІ ОСНОВИ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ»

Тема 4. Методичні основи викладання у вищій школі

Лекція, її функції, класифікація. Етапи підготовки лекції. Композиційна структура лекції. Принципи композиції лекції. Особливості використання лектором лінгвістичних, паралінгвістичних і кінетичних способів впливу на аудиторію. Критерії оцінки лекції і лекційної майстерності.

Практичне заняття, його мета, функції і структура. Види і форми проведення практичних занять. Лабораторно-практичне заняття. Організація проведення практичного заняття. Критерії оцінки якості проведення практичних занять. Індивідуальне навчальне заняття.

Контроль, його мета і функції. Види контролю (поточний, проміжний, підсумковий). Атестація. Модульний контроль. Семестровий екзамен. Семестровий залік. Розробка екзаменаційних білетів і питань до заліків. Підготовка і організація проведення екзамену і заліку. Вимоги, що пред'являються до проведення іспитів і заліків. Організація проведення державних іспитів. Критерії оцінки якості проведення іспитів і заліків.

Мета і завдання курсового і дипломного проектування. Структура

курсого і дипломного проекту. Вимоги до оформлення курсових і дипломних проектів. Організація роботи над курсовим і дипломним проектом. Організація захисту курсових і дипломних проектів.

Мета і завдання практичної підготовки здобувачів ЗВО. Види практик, особливості їх проведення. Вимоги щодо організації проведення виробничої практики. Керівництво виробничою практикою. Структура і зміст звіту з виробничої практики. Організація захисту звітів з виробничої практики.

Управління позааудиторною роботою студентів. Вимоги щодо якості організації самостійної роботи здобувачів. Індивідуалізація самостійної роботи здобувачів. Критерії оцінки позааудиторної роботи. Організація самостійної роботи здобувачів.

Тема 5. *Методологічні основи активізації навчального процесу*

Форми активізації навчального процесу. Дидактичні засоби активізації процесу навчання. Педагогічні технології. Соціологізаторська і біхевіористська педагогіка. Проблемне навчання. Програмоване навчання. Дистанційне навчання. Теорія поетапного формування розумових дій П.Я. Гальперіна. Теорія управління процесом засвоєння знань Н.Ф. Талізної. Алгоритмічний процес у педагогіці. Суб'єкт-суб'єктні відносини у навчальному процесі. Методи навчання. Проблемно-пошукові методи навчання. Методи формування зацікавленості до навчання. Метод розподілу ролей. Ігрове проектування. Операційно-рольові і ділові ігри. Методика розробки ділових ігор. Організація проведення ділових ігор.

Тема 6. *Організація кредитно-модульної технології навчання*

Концепція кредитно-модульної технології навчання. Відмітні риси організації кредитно-модульного навчання. Навчальний модуль. Модульний контроль. Рейтинг успішності здобувачів і організація його формування. Принципи кредитно-модульного навчання. Методика побудови модульних програм. Формування змісту навчальних модулів. Створення умов для організації кредитно-модульного навчання. Зворотний зв'язок у кредитно - модульному навчанні.

Тема 7. *Дидактичні основи управління навчально-творчою діяльністю здобувачів вищої освіти*

Навчально-творча діяльність (НТД). Об'єкт і предмет дослідження НТД. Управління навчанням. Методи управління НТД. Теорія поетапного формування творчого досвіду В.П. Беспалько. Етапи прийняття науково обгрунтованого рішення творчої проблеми. Модель системи управління НТД. Проектування системи управління НТД. Процес управління НТД.

Дворівнева педагогічна технологія управління навчально-творчою діяльністю здобувачів. Етапи дворівневої педагогічної технології управління НТД. Педагогічні умови запровадження педагогічної технології управління НТД.

Дидактичні засоби та їх класифікація. Принципи підбору дидактичних

засобів у навчальному процесі. Дидактичні ігри в системі управління НТД. Програми, підручники і навчальні посібники. Дидактичні моделі об'єктів і процесів змісту освіти. Дидактичні засоби наочного відображення навчальної інформації. Інформаційно-навчальні програми на базі ЕОМ. Індивідуалізація самостійної роботи здобувачів. Методичне забезпечення самостійної роботи. Процес самоуправління НТД здобувачів.

3. Рекомендована література

1. Захаренко О.В. Організація навчально-дослідної роботи студентів: методичні рекомендації / О.В. Захаренко, М.О. Горін, В.М. Нагаєв. – Х.: ХНАУ, 2005. – 48 с.
2. Козлова Г.М. Методика викладання у вищій школі: навчальний посібник / Г.М. Козлова. - Одеса: ОНЕУ, 2014. – 200 с.
3. Коменский Я.А. Великая дидактика // Избранные педагогические сочинения. - М.: Педагогика, 1982. - Т.1. – 656 с.
4. Кремінь В. Філософія освіти ХХІ століття // Урядовий кур'єр, 6 лютого 2003 року, № 23. - С.6-7.
5. Лузан П.Г. Методи і форми організації навчання у вищій аграрній школі: навч. посібник. - К.: Аграр. освіта, 2003. - 229 с.
6. Марченко С.О. Організація практичної підготовки менеджерів аграрної сфери / С.О. Марченко, В.М. Нагаєв // Наука і методика. – 2009. – № 1. – С. 79-83.
7. Нагаєв В.М. Педагогіка вищої школи: навч. посібник. Х.: «Стильна типографія», 2019. 245 с.
8. Нагаєв В.М. Дидактичні основи формування творчої особистості аграрного менеджера в умовах Болонського процесу: монографія. – Х.: ХНАУ, 2006. – 536 с.
9. Нагаєв В.М., Портян М.О. Методика викладання у вищій школі: навч. посібник. – Х.: «Стильна типографія», 2018. – 289 с.
10. Нагаєв В.М. Університетська освіта: Навчальний посібник / В.М. Нагаєв. - Харків.: «Смугаста типографія», 2015. – 214 с.
11. Нагаєв В.М. Дидактичні засади впровадження дворівневої педагогічної технології управління навчально-творчою діяльністю студентів вищих навчальних аграрних закладів: монографія. - Х.: Колегіум, 2012. – 217 с.
12. Національна доктрина розвитку освіти (Указ Президента України від 17 квітня 2002 р. - № 347/2002) // Освіта України. - № 29, 18 липня 2001 р. – С.4-6.;
13. Освіта. Україна ХХІ століття : Державна національна програма. - К.: Райдуга, 1994. - 61 с.
14. Петров Э.Г. и др. Современные технологии обучения в высшей школе / Э.Г. Петров, Л.Н. Радванская, Н.В. Шаронова: учеб. пособие. - Х.: Коллегиум, 2007. – 172 с.
15. Педагогіка: навч. посібник / І.М. Богданова, І.В. Бужина, Н.І. Дідусь та ін. – Х.: Одиссей, 2003. - 352 с.

16. Положення про організацію освітнього процесу Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва (ухвалено вченою радою від 10.06.2018 р., протокол № 10, наказ № 393 від 20.06.2018 р.).

17. Про вищу освіту: Закон України № 1556-VII від 01.07. 2014 р. // Голос України. - 2014. - № 148.

18. Статут Харківського національного аграрного університету ім. В.В.Докучаєва // Знання. - 2018. - № 1. - 2 вересня.

19. ТОВАЖНЯНСЬКИЙ Л.Л., СОКОЛ Є.І. Болонський процес: цикли, ступені, кредити: навчальний посібник. – К.: МОН, 2004.

20. Хуторской А.В. Современная дидактика: учеб. для вузов. - СПб: Питер, 2001. – 544 с.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання – ПМК (залік).

5. Засоби діагностики успішності навчання. Система оцінювання результатів успішності засвоєння знань, вмінь, комунікацій, автономності та відповідальності здобувачів включає поточний та модульний контроль результатів навчання.

Поточний контроль здійснюється у формі: усне опитування; фронтальне опитування; індивідуальне опитування; письмові контрольні роботи; тестування.

Підсумковий модульний контроль (залік) – форма оцінки підсумкового засвоєння здобувачами теоретичного та практичного матеріалу з навчальної дисципліни, що проводиться як контрольний захід. Завданням ПМК є перевірка розуміння здобувачем програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими темами, здатності творчого використання накопичених знань, уміння сформулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо. В умовах реалізації компетентнісного підходу ПМК оцінює рівень засвоєння здобувачем компетентностей, що передбачені освітньо-науковою програмою.